

בש"פ 2346/21 - ראמי עמר נגד חברת מימון ישיר מקבוצת ישיר 2006 בע"מ, כלמוביל פתרונות מימון לרכב בע"מ, משטרת ישראל - יל"פ שומרון

בית המשפט העליון

בש"פ 2346/21

לפני:

כבוד השופטת ע' ברון

המבקש:

ראמי עמר

נגד

המשיבות:

1. חברת מימון ישיר מקבוצת ישיר 2006 בע"מ
2. כלמוביל פתרונות מימון לרכב בע"מ
3. משטרת ישראל - יל"פ שומרון

בקשה למתן רשות לערור על החלטת בית המשפט המחוזי מרכז-לוד מיום 22.3.2021 (כב' השופטת מ' גרינברג) ב-ע"ח 13863-02-21

בשם המבקש:

עו"ד תמיר סולומון

בשם המשיבות 1-2:

עו"ד דודו אמיר

בשם המשיבה 3:

עו"ד מורן פולמן

החלטה

1. בקשה למתן רשות לערור על החלטת בית המשפט המחוזי מרכז-לוד מיום 22.3.2021 (כבוד השופטת מ' גרינברג) ב-ע"ח 13863-02-21. בהחלטתו דחה בית המשפט המחוזי ערר שהגיש המבקש על החלטת בית משפט השלום בפתח תקווה מיום 31.1.2021 (כבוד השופטת א' כתבי-ריבלין) ב-ה"ת 75410-12-20. בית משפט השלום קבע חלופת תפיסה לשלושת כלי הרכב התפוסים של המבקש, על דרך של הפקדה בגובה של כ-20% מהשווי הכולל של כל אחד מהרכבים. המבקש, שרכש את הרכבים במימון מלא, עותר לכך ששווי ההפקדה ייגזר מהסכום ששילם עד כה לחברות המימון.

2. המבקש ואחרים נחקרו בחשד לביצוע עבירות מרמה והונאה בהיקף של 10,000,000 ש"ח. במסגרת החקירה נתפסו על ידי משטרת ישראל (המשיבה 3, להלן: המדינה) שלושה רכבי יוקרה שנרכשו על ידי המבקש באמצעות הלוואות שלקח מחברות מימון, ששתיים מהן הן משיבות בהליך זה (המשיבות 1 ו-2, להלן: חברות המימון). הרכבים שועבדו לחברות המימון כדי להבטיח את פירעון ההלוואות. למעןשלמות התמונה יצוין כי שניים מבין שלושת הרכבים נמצאים כיום תחת צווי כינוס נכסים שניתנו בתיקי הוצאה לפועל שנפתחו נגד המבקש (תיקי הוצל"פ 531371-12-20; 527624-12-20). אין מחלוקת על כך שצווי הכינוס גוברים על זכות המדינה לחילוט, במובן זה שהרכבים יכול שיושבו למבקש אך ורק במידה שרשם ההוצאה לפועל יחליט על ביטולם של צווי הכינוס.

המבקש פנה לבית משפט השלום בבקשה להשבת הרכבים התפוסים. לא הייתה מחלוקת כי ניתן לשחרר את הרכבים; אך זאת בכפוף למתן ערבויות, להפקדה כספית ולאיסור דיספוזיציה, שישמרו את זכותה של המדינה לחילוט עתידי. עוד הוסכם כי בהתאם לנהוג בפסיקה, גובה ההפקדה במזומן יעמוד על 30%. עם זאת, בעוד המדינה טענה כי ההפקדה בגובה 30% צריכה להיקבע לפי שווים הכולל של הרכבים, המבקש טען כי סכום הבסיס שממנו יש לגזור את גובה ההפקדה הוא הסכום ששולם עד כה לחברות המימון.

החלטת בית משפט השלום

3. בהחלטה מיום 31.1.2021 ציין בית משפט השלום כי שתי הגישות שהובאו על ידי הצדדים קיבלו ביטוי בפסיקה. בהמשך לכך קבע בית המשפט כי "האיזון הראוי שוכן בתוך בין שתי הגישות השונות", והבהיר כי בענייננו יש להתחשב בעצם השעבוד על הרכבים. נוסף על כך צוין כי בקביעת גובה ההפקדה יש לשקול את עוצמת החשד לביצוע העבירות הנחקרות, סיכויי החילוט, השלב הדינוי שבו נמצא ההליך ואת העובדה כי במקרה זה מדובר בחשדות למרמה והלבנת הון בסך של 10,000,000 ש"ח, בעוד שווי התפוסים שבידי המדינה עומד על סך של כ-1,000,000 ש"ח בלבד. בהתחשב בכלל השיקולים שפורטו, קבע בית משפט השלום כי ההפקדה תעמוד על 20% מהשווי הכולל של הרכבים.

החלטת בית המשפט המחוזי

4. על החלטת בית משפט השלום הגיש המבקש ערר לבית המשפט המחוזי. בהחלטתו מיום 22.3.2021 דחה בית המשפט המחוזי את הערר. בית המשפט עמד על כך ששיעור ההפקדה הנהוג בפסיקה הוא 30%, וציין כי ככלל בתי המשפט אינם נוהגים לקבוע גובה הפקדה מופחת ביחס לרכבים משועבדים. בניגוד לבית משפט השלום, בית המשפט המחוזי לא סבר שקיימות בפסיקה מספר גישות לקביעת גובה ההפקדה. בתוך כך צוין כי ההחלטה שאליה הפנה בית משפט השלום, התומכת בעמדתו של המבקש בעניין זה (ע"ח (מחוזי נצ') 69983-07-20 אבראהים נ' מדינת ישראל(2.8.2020)), היא החלטה יחידה שלא קנתה לה אחיזה בפסיקה. בית המשפט המחוזי הוסיף וציין כי בית משפט השלום התחשב בטיעוני המבקש, ולפיכך הסתפק בשיעור הפקדה נמוך יותר מזה הנהוג בדרך כלל. בהתאם נקבע כי התנאים שנקבעו הם סבירים, וכי אין מקום להתערב בהם. מכאן הבקשה למתן רשות לערור.

5. המבקש טוען כי קיימת מחלוקת בפסיקה בנוגע לאופן בחינת השווי הכלכלי הריאלי של נכס תפוס במועד תפיסתו, שממנו יש לגזור את סכום ההפקדה לשחרורו. המבקש עותר להכרעה בסוגיה זו, תוך אימוץ הגישה שלפיה שווי הנכס לעניין גובה ההפקדה יהיה אך ורק הסכום שכבר שולם לגביו, ולא שווי הכולל. המבקש טוען כי הנכסים שנתפסו אינם בבעלותו הקניינית, וכי יש לו לכל היותר זכות אובליגטורית בחלק מסוים מהם. לשיטתו, יש לגזור את שיעור ההפקדה בהתאם לחלקו של הנכס שבו כבר נקנתה "מעין זכות קניינית מסוימת". המבקש מוסיף וטוען כי החלטת בית המשפט המחוזי מביאה למצב שבו "כולם יפסידו ורק חברת המימון תרוויח"; זאת משום שחברות המימון ימכרו את הרכבים בשווי נמוך לצורך מימוש מהיר.

6. מנגד טוענת המדינה כי אין ליתן רשות לערור במקרה דנן, וזאת מאחר שעניינה של הבקשה הוא בשאלת יישומה של הלכה קיימת. המדינה מסבירה כי אין מחלוקת סביב העובדה שהפסיקה מורה באופן עקבי על הפקדת מזומן בגובה של 30% משווי הרכב. לשיטת המדינה, אין כל צורך בקביעת הלכה ספציפית הנוגעת לרכבים שנקנו על דרך של הלוואה, שכן מדובר בסך הכל על יישום ההלכה הנוהגת במקרה הפרטני של המבקש.

המדינה מוסיפה כי דין הבקשה להידחות גם לגופה. לטענתה, לא ניתן לקבל את טענת המבקש שלפיה אין לו זכות קניינית ברכבים, אלא לכל היותר זכות אובליגטורית מותנית כלשהי. לשיטת המדינה, המבקש הוא הבעלים של הרכבים, ואילו חברות המימון מחזיקות אך ורק בבטוחות בדמות שעבודים על הרכבים שנרשמו ברשם המשכונות. המדינה מוסיפה כי מיד לאחר חתימת הסכמי הלוואה בין המבקש לחברות המימון הרכבים הועברו לחזקתו של המבקש, וכי הוא רכש להם פוליסות ביטוח; ועוד היא מציינת כי המבקש הוא שנושא בכל הוצאה ובכל נזק שייגרם לרכב, לרבות אובדן או גניבה. לשיטת המדינה, כל האמור מלמד כי המבקש הוא הבעלים של הרכבים.

עוד נטען כי קביעה שלפיה שחרור הרכב יותנה בהפקדה בסך של 30% מהסכום ששולם עד כה לחברות המימון – ולא בהפקדה של 30% משווי הרכב – תחטא לתכלית של הבטחת חילוטו העתידי של הרכב לטובת המדינה. המדינה טוענת שאם כך ייקבע, ואם המבקש יוסיף לשלם בגין הרכב ובהמשך הרכב יוברח, אזי היא תיוותר מול שוקת שבורה; זאת, בשל הפער שבין ההפקדה הכספית הנמוכה ובין שווי המשמעותי של הרכב שיימצא בידיו של המבקש. נטען כי על מנת לפתור את הקושי האמור, בית המשפט ידרש לכאורה לעדכן מדי חודש את גובה ההפקדה בהתאם להיקפה הנוטען של הזכות הקניינית בנכס בכל עת. המדינה מציינת כי במקרה דנן ניתן צו כינוס נכסים ביחס לשניים מהרכבים, והם עברו לחזקתן של חברות המימון; ועוד היא מבהירה כי רכבים אלה יימכרו על ידי חברות המימון, וכי ככל שיוותר סכום לאחר כיסוי חובות המבקש לחברות המימון, הוא יועבר למדינה. המדינה מוסיפה כי ככל שהמבקש יפרע את חובותיו לחברות המימון והן יחזירו לו את הרכבים, היא עומדת על זכותה להבטיח את חילוטם העתידי של הרכבים בדרך של שחרורם בתנאים, תוך הפקדה המותאמת לערכם הכלכלי.

7. חברות המימון מבהירות בתגובתן כי הן מותרות לשיקול דעת בית המשפט את שאלת סכום ההפקדה שעל המבקש להפקיד בקופת המדינה. הן מציינות כי המדינה הסכימה שהרכבים יימכרו על ידי כונס הנכסים, כאשר היתרה שתיוותר מהמכירה, לאחר ניכוי הוצאות המכירה וניכוי חובו של המבקש כלפי חברות המימון, תעבור לקופת המדינה.

עוד מבהירות חברות המימון כי לאחר שיעביר המבקש את סכום ההפקדה לקופת המדינה, הן לא יתנגדו להחזיר למבקש את הרכבים המשועבדים "כפוף לתשלום מראש של מלוא הפיגורים וההוצאות שהועמסו על ההלוואות והמשך פירעון ההלוואות בתנאים ובמועדים המוסכמים".

8. המבקש ביקש להגיש תגובה קצרה לתשובת המדינה, וקיבל רשות לעשות כן. בתגובתו טוען המבקש כי "אין המדובר על יישום הלכה, אלא דווקא על לאקונה מובהקת בהלכה". לטענת המדינה שלפיה בית המשפט יידרש לקבוע בכל חודש מחדש את גובה ההפקדה, משיב המבקש כי מועד התפיסה בפועל הוא המועד הקובע לקביעת גובה ההפקדה, ולא מועדים שחלים לאחריו.

דיון והכרעה

9. לאחר עיון בבקשה, בתגובות ובתשובה על נספחיהן, הגעתי לכלל מסקנה כי דינה של הבקשה להידחות.

כידוע, בקשת רשות לערורב "גלגול שלישי" תיבחן לפיאמתמידהמצמצמת, כפישנקבעהבענייןחניוןחיפה (רע"א 103/82 חניוןחיפהבע"מ' מצתאור (הדרחיפה) בע"מ, פ"דלו(3) 123 (1982)). הלכה זו חלה גם בהליכים פליליים (בש"פ 4451/20 מחיסין' מדינת ישראל, פסקה 5 (9.7.2020)). רשותלערוריתנתן מקום שבומתעוררתשאלהבעלתחשיבותעקרוניתהחורגתמעניינם הפרטנישל הצדדים, אוכאשרמתקיימותנסיבותייחודיותהמצדיקותהתערבות (בש"פ 3210/21 קראעין' מדינת ישראל, פסקה 5 (24.5.2021)); בש"פ 8684/19 מוגנדף' מדינת ישראל, פסקה 7 (6.1.2020)). המקרה דנן אינו בא בגדרם של חריגים אלה; ואבאר.

10. בית המשפט המחוזי קבע כי "במקרה דנן אכן יש להתחשב בעצם השעבוד", ונתן לכך ביטוי בקבעו כי גובה ההפקדה ייקבע לפי 20% משווי הרכבים, ולא לפי 30% משוויים כמקובל בפסיקה (בש"פ 2224/15 מידברג נ' מדינת ישראל, פסקאות 9-10 (2.4.2015); בש"פ 3616/11 זגורי נ' מדינת ישראל, פסקה 16 (24.5.2011)); בש"פ 5550/08 שמעון נ' מדינת ישראל, פסקה 6 (8.7.2008)). המבקש אינו מסתפק בכך, וטוען כי היה צורך לתת ביטוי לכך שהרכבים משועבדים ושלא כל התמורה בעדם שולמה גםבאופן זה שגובה ההפקדה לא ייגזר מתוך שוויים הכולל של הרכבים, אלא מתוך הסכום ששולם עבורם עד כה. ואולם, כבר נקבע בפסיקת בית משפט זה כי "כאשר תפיסת נכסים נעשית על מנת להבטיח אפשרות לחלט את החפץ, יש טעם בקביעת תנאי כספי המקיים מתאם עם ערכו הכלכלי של הנכס" (בש"פ 6529/10 מגדיש נ' מדינת ישראל, פסקה 6 (21.9.2010); וראו גם: בש"פ 8009/07 מ.ג.ש מיכאל עבודות בטון ופיתוח בע"מ נ' מדינת ישראל, עמ' 6 (14.2.2008); בש"פ 342/06 חב' לרגו עבודות עפר בע"מ נ' מדינת ישראל, עמ' 15 (12.3.2006)). מהאמור עולה כי המבקש למעשה תוקף את אופן יישומה של הלכה זו בעניינו הפרטני; וכפי שטענה המדינה, אין מקום ליתן רשות ערר כאשר עניינה של הבקשה הוא בשאלת יישומה של הלכה קיימת.

11. זאת ועוד: גם לגופו של עניין לא שוכנעתי כי כאשר מדובר ברכב משועבד יש לגזור את סכום ההפקדה מתוך הסכום ששולם עד כה למלווה ולא מתוך שווי הכולל של הרכב. אין לקבל את טענת המבקש שלפיה הוא אינו הבעלים

של הרכבים המשועבדים; "מחויב ההיגיון הוא, שמשכון אינו מעביר את הבעלות בנכס הממושכן אלא רק את הזכות להיפרע מתוכו, אם וכאשר נתקיימו התנאים לכך" (ע"א 601/82 בנק לאומי לישראל בע"מ נ' C.I.S - Continent Israel Schiffahrts G.M.B.H, פ"ד מ(2) 673, 691 (1986); וראו גם: נינה זלצמן ועופר גרוסקופף "מימוש עצמי של משכון על זכות אובליגטורית: בעקבות ע"א 4294/97 אובזילר נ' בנק דיסקונט לישראל בע"מ" משפטיסלג(3) 655, ה"ש 12 (2003)). הרכבים המשועבדים נמצאים בבעלותו של המבקש, ולעניין הסכום שממנו ייגזר גובה ההפקדה הדרוש לשם שחרורם אין זה משנה אם הם ממושכנים אם לאו, או אם ניטלה הלוואה לשם מימון רכישתם אם לאו. מנקודת מבטה של המדינה, העובדה שהרכבים משועבדים לחברות המימון מתבטאת בכך שזכויותיהן של החברות להחזר ההלוואות גוברות על האינטרס של המדינה בחילוט הרכבים. כלומר, הראשונות להיפרע מן הרכבים יהיו חברות המימון; וככל שיוחלט על חילוט הרכבים, המדינה תוכל לחלטרק את היתרה שתיוותר ממכירת הרכבים לאחר שהחובות כלפי חברות המימון ייפרעו. ואולם, עניין זה לחוד ועניין הסכום שממנו ייגזר גובה ההפקדה לחוד.

עמדת המבקש שלפיה יש לו זכויות קנייניות ברכבים רק באופן חלקי, בהתאם לשיעור התשלום עבורם, אינה אך מוקשית מבחינה משפטית - אלא שגם אינה מתיישבת עם השכל הישר. כפי שטענה המדינה, קבלת עמדה זו הייתה מביאה לכך שבמרוצת הזמן ועם ההתקדמות בתשלום החובות, היה נוצר חוסר הלימה בין "שיעור הבעלות" ברכבים ובין סכום ההפקדה, באופן שהיה מותיר את המדינה בפני שוקת שבורה. גם אם הייתי מקבלת את עמדת המבקש שלפיה "שיעור הבעלות" ברכב הולך וגדל עם ההתקדמות בתשלומים - לא ניתן היה להלום מצב שבו "שיעור הבעלות" ברכב היה הולך וגדל, ואילו סכום ההפקדה שבידי המדינה היה נותר ללא שינוי.

12. כאמור, המבקש טוען כי החלטת בית המשפט המחוזי מביאה למצב שבו המבקש והמדינה ייצאו מופסדים "ורק חברת המימון תרוויח"; זאת, משום שחברות המימון ימכרו את הרכבים במחיר נמוך לצורך מימוש מהיר. אלא שאין קשר בין סוגית המחיר שבו ימכרו חברות המימון את הרכבים במקרה שהמבקש לא יעמוד בפירעון ההלוואות ובין השאלה "העקרונית" בעניין הסכום שממנו ייגזר גובה ההפקדה. לשם ההבהרה יצוין כי שאלה "עקרונית" זו יכולה להתעורר גם מקום שבו בעל הרכב עומד בתנאי פירעון ההלוואה ומסוגל להחזיר את מלוא סכום ההלוואה לחברת המימון, כך שחברת המימון כלל אינה צריכה לממש את המשכון ולמכור את הרכב. אם חברות המימון אכן יבקשו למכור את הרכבים במחיר נמוך לצורך מימוש מהיר, בהתקיים נסיבות המתירות להן לעשות כן, הרי שהדבר יתאפשר להן בין אם גובה הסכום שעל המבקש להפקיד ייגזר משוויים הכולל של הרכבים, בין אם הוא ייגזר מהסכום ששולם עד כה לחברות המימון.

13. סיכומי של דבר, המבקש מלין על אופן יישומה של הלכה קיימת בעניינה הפרטני, ודי בכך כדי לדחות את בקשת הרשות לערור. גם לגופם של דברים, את גובה ההפקדה הדרושה לצורך שחרור רכב תפוס יש לגזור משווי המלא של רכב, ואין הבדל לעניין זה בין רכב שתמורתו המלאה כבר שולמה ובין רכב המשמש כבטוחה כנגד הלוואה ששימשה לרכישתו. אין בכך כדי לומר שאין מקום להתחשב בהיותם של הרכבים משועבדים ובכך שלא כל תמורתם שולמה; ואמנם בית משפט השלום התחשב בעובדה זו, כאשר העמיד את סכום ההפקדה על 20% משווי הרכבים ולא על 30% משוויים כמקובל בפסיקה.

סוף דבר, הבקשה נדחית.

ניתנה היום, ה' באב התשפ"א (14.7.2021).

ש ו פ ט ת